

len o počúvanie, ale aj o používanie Etherpadu, četu, videa či akúsi zámenu médiá v závislosti od podujatia a toho, akou technológiou ľudia disponujú. V spolupráci s Feminist Hack Meetings sme prostredníctvom konferenčnej aplikácie Big Blue Button (BBB) pripravili podujatie, kde sme vysielali video, ale pre jedného z divákov bolo technicky príliš zaťažujúce, preto sme vysielali BBB na „Narrowcaste“ a fungovalo to plynulejšie.

Sociálne siete roky trpeli dezinformáciami. Máte podobnú skúsenosť s Mastodonom či inými sieťami, na ktorých by ste sa museli odtrhnúť od istých používateľov? Ide o bezpečný priestor?

RRA: Nie. Stále je to internet, všakže. Všetko záleží na tom, ako si to ľudia nastavujú. Samotný Mastodon nie je bezpečným priestorom. Ako to vysvetliť... Povedzme, že tam môžete mať rozličné Twitter. Dokážeme prevádzkovať svoju vlastnú verziu Twittera, ktorá nie je osamelým ostrovom, ale dokážeme jednotlivé Twitter prepojiť. Jeden pre komunitu a druhý pre seba – dokážeme ich prepojiť a vymieňať si medzi nimi správy. Veľká výhoda je, že človek nie je závislý, v zmysle sociálneho módu, od jedného miesta, no zároveň nestráca kontakt so širšou sieťou. Je to vážne zaujímavé. Východiskovo je však všetko nastavené tak, aby toho bolo možné prepojiť čo najviac. Znamená to, že sa môžete pripojiť aj k veciam, ktoré sú škodlivé a nebezpečné. Je množstvo aktérov, ktorí z rozličných dôvodov vyhľadávajú nezávislé sociálne siete. Keďže z platforiem hlavného prúdu ich vytláčajú, jednou

z týchto skupín je krajná pravica. Nepovedal by som preto, že tento softvér je apriórne bezpečným priestorom, ale možno ho nastaviť napríklad tak, aby sa pripájal len k známym aktérom. Možno si tak vytvoriť klastre, ktoré sa nebudú automaticky pripájať ku krajne pravicovým stránkam.

AD: Závisí to tiež od toho, ako (ne)zvláda komunita, ktorá server prevádzkuje, moderovanie. S problémami som sa stretla dvakrát, na XMPP a Mastodone. Keď som pri opise jedného projektu spomenula slovo „feminizmus“, niekto sa pustil do vysvetľovania, prečo technológie nie sú feministické. V týchto priestoroch sa tiež stretávame s množstvom trolovania. Na Mastodone je veľa technocentrických komunit, ktoré nie sú práve inkluzívne. Moderovanie však dokáže výrazne pomôcť. Ďalšiu skúsenosť som mala v rámci alternatívneho mailing listu, ktorý nebol moderovaný, a tak na mňa cielili rozliční ľudia.

Moderovanie si zvnútorňuje komunita sama, nemá ho na starosti externý virtuálny poskytovateľ služieb.

RRA: Ide jednoznačne o jeden zo zaujímavých aspektov účasti a aktivity v týchto priestoroch. Umožňujú nám tvarovať ich takým spôsobom, ktorý je pre naše prostredie zmysluplný.

**Z ANGLICKÉHO ORIGINÁLU
PRELOŽIL MARTIN MAKARA**

**AUTOR JE NEZÁVISLÝ KULTÚRNY
PRACOVNÍK. STARÁ SA O PLATFORMU
PRE UMENIE, KULTÚRU A VÝSKUM
MONOSKOP.ORG A SERVER MULTIPLACE**

TECHNOLOGICKÝ |

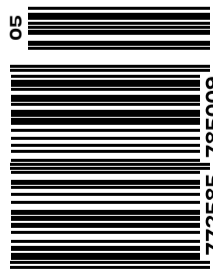
kapitál

#06 SPREVÁDZAJÚ VIZUÁLNE MATERIÁLY SPOLOČNOSTI JAROMÍRA KREJČARA

WYVLAŠTNENIE WYVLAŠTNENIE

ISSN: 2585-7851

ANGAŽOVANÝ MESAČNÍK 6. ROČNÍK CENA: 3,00 EUR WWW.KAPITAL-NOVINY.SK

kapitál

#06 20. JÚN 2022

VÝZNAMNÉ INVESTÍCIE
PRE KOHO?
VYVLASTŇOVANIE
BRATISLAVY CEZ
DEVELOPMENT
Peter Szalay
O histórii
vyvlastňovania
v Bratislave
Str. 4 – 6

FRKY
Normostranové
postrehy redaktoriek
a redaktorov Kapitálu
Str. 8 – 9

MOŽNOSTI
VYVLASTNENIA
PAMIATOK
Andrea Londáková
Prehľad prípadov
vyvlastnenia kultúrnych
pamiatok u nás
i v zahraničí
Str. 10 – 11

VYVLASTNENÍM
K VEREJNÉMU ZÁUJMU
Matej Hliničan
Rozhovor s berlínskou
iniciatívou *Deutsche
Wohnen enteignen!*
Str. 12 – 13

FILMOVÁ PRAX
NÁVRATU PO
VYVLASTNENÍ
Dominika Moravčíková
Esej o filme *Ste. Anne*
Str. 14 – 15

ZMRAZENIE
VS. VYVLASTNENIE
MAJETKU
Ľudmila Elbert

Sankcie voči ruským
oligarchom z pohľadu
medzinárodného práva
Str. 16 – 17

ETNICKÁ NEBO TRŽDNÍ
OČISTA?
Jakub Vrba
O histórii vysídlenia
sudetských Nemcov
Str. 20 – 21

KRÁDEŽ JE
VLASTNÍCTVO
Robert Nichols
Esej o rekurzívnej logike
vyvlastnenia
Str. 22 – 23

KONIEC „OSLOSKEJ
TRILÓGIE“
JOACHIMA TRIERA,
KONIEC UMENIA
A SPOLOČENSKÉHO
ŽIVOTA
Laura Staab
Kritika posledného
filmu Joachima Triera
Str. 24 – 25

PORTRÉTY BEDŘICHA
VÁCLAVKA
Magdalena Bystrzak
Recenzia knihy *Čtení
o Bedřichu Václavkovi.
Tvorba, metoda, dejiny*
Str. 26

VYVLASTNENÍ NENÍ
KRÁDEŽ
Martin Tremčinský
Úvaha o ekonomickom
a vojnovom násilí
Str. 28

FAŠIZMUS,
KOMUNIZMUS A ŠTÁTNE
VYZNAMENANIA
Ivan Buraj
O rôznych prístupoch
k totalitárnym
ideológiám
Str. 29

SIONISTICKÁ CESTA
K VYVLASTNENÍ
PALESTINY
Zdeněk Jehlička
O praktikách
kolonizácie Palestíny
Str. 30 – 31

KOMUNITNÉ
SIETE A VLÁKNA
INFRAŠTRUKTÚRNEHO
FEMINIZMU
Dušan Barok
Rozhovor s členmi
kooperatívy Varia
Str. 32 – 34

IVANA RUMANOVÁ

Je len málo pojmov, ktoré v súčasnosti vzbudzujú toľko podozrievavosti, alergických reakcií, potlačených tráp, ale zároveň i nádejí, ako vyvlastnenie. V politicko-ekonomickom systéme, ktorý chápe vlastníctvo ako extenziu osoby, je vyvlastnenie obdobou amputácie. Tento pojem a právny inštitút naša ústava (čl. 20) síce stále rozpoznáva ako legálny, ale v spoločnosti nikdy celkom neprestal byť vnímaný ako nástroj totalitného režimu a štátneho násilia aplikovaného v neprehliadnuteľnej mocenskej asymetrii voči jednotlivcom. Súčasná ústava je v definícii vyvlastnenia úsporná, strohá, a nie celkom jednoznačná. Hovorí, že „vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.“ Kľúčové body tejto definície – nevyhnutná miera, verejný záujem, primeraná náhrada – sú však vägne, otvárajú priestor pre možné široké interpretácie, špekulácie a nekonečné súdne spory. Kým však pri stavbe diaľnic, priehrad a ďalších strategických stavieb dokáže vyvlastnenie prejsť v očiach liberálnej demokracie i kapitalistického realizmu – a súkromné polia, domy, pozemky, sady sú nevyhnutnou obeťou „vyššiemu princípu“ dopravnej alebo energetickej infraštruktúry – ďalšie rozmery „verejného záujmu“ z tohto poňatia celkom vypadávajú.

Čo ak majiteľ kultúrnej pamiatky necháva budovu chátrať, alebo ju úmyselne poškodzuje, aby na jej mieste mohol postaviť výsostnejší projekt? Čo ak v domoch a celých štvrtiach miest zápasiacich s krízou bývania nikto nebýva, pretože ich majitelia ich používajú predovšetkým ako záruky pri operáciách na finančných trhoch? Čo ak nadobudnutý majetok pochádza z porušovania zákona, z vyťažovania a reprodukcie nerovnosti? Za akých podmienok je spektakulárne násilie vyvlastnenia adekvátnou odpoveďou na nej nápadné štrukturálne násilie?

Touto líniou sa zaoberá hneď niekoľko textov v čísle: Peter Szalay opisuje históriu vyvlastňovania v Bratislave od konca 19. storočia, porovnáva „verejný záujem“ ako legislatívnu podmienku vyvlastňovania s praktikami developerov, ktorí sa pod rovnakou zámenkou uchádzajú o finančné dotácie z verejných zdrojov. Andrea Londáková uvádza zahraničné príklady vyvlastnenia ohrozených pamiatok a poukazuje na jeho nástrahy a význam fungujúcich verejných inštitúcií. Tieto prípady konfrontuje s dvomi príkladmi zo Slovenska: s aktuálne prebiehajúcim vyvlastnením Liečebného domu Machnáč a so zbúraním Istropolisu. Vyvlastnenie bytových jednotiek patriacich špekulantom na trhu s realitami a občianske formy rezistencie voči aktuálnej kríze bývania rozoberá Matej Hliničan v rozhovore s aktivistom Chrisom z berlínskej iniciatívy *Deutsche Wohnen enteignen!*. V ďalšom rozhovore s členmi kooperatívy pre každodenné technológie Varia sa Dušan Barok rozpráva o subverzívnych stratégiách voči venture kapitalizmu, o kritickej praxi voči politike a praktikám online gigantov, a o navrhovaní online sieťovania, ktorého používatelia sú zároveň vlastníkami a vlastníčkami komunikačnej platformy a dátových serverov. Dva texty sa zaoberajú nedávnym zmrazením majetku ruských oligarchov v rámci medzinárodných sankčných opatrení voči Ruskej federácii. Martin Tremčinský v širšom kontexte uvažuje o tom, či je pri uplatňovaní zhabania a zmrazenia majetku ako sankčného mechanizmu obhájitelný rozdiel medzi ekonomickým a vojnovým násilím. Ľudmila Elbert rozoberá tieto procesy z hľadiska medzinárodného práva a približuje tiež rozdiely medzi vyvlastnením, zoštátnením, zhabaním a zmrazením majetku a ďalšími právnymi inštitútmi.

Cieľom čísla však nie je vyvlastnenie romantizovať. Je nespochybniteľné, že bolo a stále je aplikované ako nástroj štátneho alebo ekonomického násilia, nespravodlivosti, mocenskej asymetrie, a to

v rôznych historických a geopolitických kontextoch. Vyvlastnením sa z kritickej perspektívy zaoberá text Jakuba Vrba, ktorý popisuje triedny a etnický rozmer vysídlenia sudetských Nemcov. Zdeněk Jehlička opisuje praktiky štátu Izrael pri kolonizácii Palestíny, a zároveň analyzuje argumentačný a ideologický aparát, ktorý má praktiky zaberania pôdy, majetku a vysídľovania Palestínčanov a Palestínčaniek legitimizovať. Prekladový text Roberta Nicholosa sa zaoberá podobnou dynamikou – rozoberá legitimizáciu koloniálnych praktík voči autochtónnym obyvateľom a obyvateľkám a všima si, že ako jeden z hlavných argumentov bola použitá absencia konceptu vlastníctva u autochtónnych komunit. Vlastníctvo legalizovalo krádež. O vzťahoch k pôde, krajine, územia, ktoré sú založené na iných ako vlastníckych vzťahoch a o tom, ako sa pretavujú do filmového jazyka, píše Dominika Moravčíková v esejistickej reflexii filmu *Ste. Anne*.

Práve tu sa ukazuje určitá možnosť, akým smerom rozvíjať a posúvať súčasné iniciatívy, ktoré sa snažia vyvlastnenie mobilizovať v záujme ochrany kultúrneho dedičstva alebo konfrontácie sociálnych nerovností. Namiesto presunu majetku zo súkromného do verejného vlastníctva, ktorý ale nenabúra vlastnícke vzťahy ako také, je možno najvyšší čas začať uvažovať o formách „odvlastnenia“, navracajúceho do hry vzťahy ku krajine, ktoré presahujú zapísané parcely.

#6 sprevádzajú fotografie a vizualizácie z archívu Spoločnosti Jaromíra Krejčara, ktorá iniciovala práve prebiehajúci proces vyvlastnenia liečebného domu Machnáč v Trenčianskych Tepliciach. Vyvlastnenie kultúrnej pamiatky, ktorú jej majiteľ úmyselne poškodzuje a necháva chátrať, by bolo dôležitým precedensom. Autormi vizualizácií rekonštrukcie, ktorá v čo najvyššej možnej miere rešpektuje pôvodný architektonický návrh, sú architekti z ateliéru Ô.

OBSAH

6

EDITORIÁL

Číslo 06/2022 Dátum vydania: 20/06/2022 Ročník 6 ISSN: 2585-7851 Evidenčné číslo: 5569/17 Vydáva: Občianske združenie KPTL v spolupráci s literarným klubom. Údaje o vydavateľovi: názov – KPTL – občianske združenie / sídlo – Štefánikova 4475/16, 811 04 Bratislava / IČO – 51802244 / Periodicita: mesačník Šéfredaktor: Tomáš Hučko Redakčná rada: Mário Drgoňa, Pavol Fábry, Marek Hudec, Dávid Koronczi, Laura Kováčsová, František Malík, Sasí Moran, Barbora Nemčeková, Michaela Pašteková, Ivana Rumanová, Tereza Trusinová, Dominik Želinský Kurátorka čísla: Ivana Rumanová Vizualné spracovanie: Magdaléna Scheryová Použité písma: Arek (Rosetta), Kontrast Grotesk (Ján Filípek) Úprava textov: Timea Beck Jazyková korektúra: Zuzana Cigánková Úprava českých textov: Dagmar Pilařová Produkcia: Magdaléna Grambličková a Martina Szabóová Možnosti inzercie a marketing: Laura Hryhoryeuová, distribucia@kapital-noviny.sk, +421 905 326 333 Web: www.kapital-noviny.sk Nasledujúce číslo vyjde 12/7 s témou Turistika

TIRÁŽ

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých hlavným partnerom, Fondom na podporu umenia. Dokument reprezentuje výlučne názor autorského kolektívu a fond nezodpovedá za jeho obsah.

u. fond na podporu umenia

Vydanie tejto publikácie bolo podporené finančným príspevkom z Fondu LITA

lita iiiiii autorská spoločnosť

